

Paweł Suchanek

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**GENERAŁ ANTONI JANKOWSKI (1783–1831). TRAGICZNA POSTAĆ
POWSTANIA LISTOPADOWEGO.**

Podczas powstania listopadowego w Wojsku Polskim służyło 115 generałów. W okresie od 29 listopada 1830 roku do 5 października 1831 roku, w różnych okolicznościach, życie straciło 19 spośród nich. Czterech zmarło śmiercią naturalną, czterech poległo w walce z wrogiem, siedmiu zginęło z rąk swych podkomendnych, a kolejnych czterech zostało zamordowanych przez własnych rodaków. W tej ostatniej grupie znalazł się Antoni Jankowski.

Antoni Jankowski (1783–1831) urodził się 13 października 1783 r. w Chronówku w powiecie radomskim. Był synem Ignacego i Ludwiki z Chronowskich. Służbę wojskową rozpoczął w 1806 roku, jako podporucznik 2. pułku ułanów Wojska Polskiego. Następnie w 1808 roku przeszedł do 1. pułku szwoleżerów gwardii cesarskiej. Jako żołnierz napoleoński odbył kampanie 1806–1807 roku w Prusach Wschodnich, 1808 roku w Hiszpanii, 1809 roku przeciw Austrii, 1810–1811 ponownie w Hiszpanii oraz w latach 1812–1814 na terenie Rosji, Niemiec oraz Francji. Uczestniczył w bitwach m. in. pod Rio Seco, Somosierrą, Wagram, Mołajskiem, Lützen, Reichenbach, Peterswalde, Lipskiem, Freiburgiem. Za okazaną waleczność otrzymał z rąk cesarza Napoleona I Legię Honorową oraz awansował do stopnia podpułkownika. Po klęsce Napoleona Jankowski powrócił do kraju, gdzie zaciągnął się do armii Królestwa Polskiego. W 1816 roku objął dowództwo 1. pułku strzelców konnych. W 1830 r., wraz ze swym pułkiem, przyłączył się do powstania listopadowego. W lutym 1831 r., jako dowódca 1. Dywizji Kawalerii wziął udział w bitwie pod Białolęką (24 lutego), awansując do stopnia generała brygady. Z początkiem maja 1831 r. został dowódcą samodzielnego korpusu jazdy, operującego w rejonie Pułtusk – Różan – Kleczewo. Brał udział w wyprawie na Gwardię, gdzie dowodził strażą przednią głównych sił polskich. 15 maja pobił część oddziałów rosyjskich pod Potyczą. 20 maja awansował na generała dywizji. W czerwcu 1831 roku otrzymał samodzielne dowództwo korpusu biorącego udział w tzw. wyprawie łysobyckiej. Było to najwyższe stanowisko, jakie sprawował podczas całej swojej kariery wojskowej. Jego oddziały poniosły klęskę pod Budziskami, a cała wyprawa zakończyła się niepowodzeniem. 29 czerwca 1831 r. Jankowski został aresztowany pod

zarzutem zdrady i osądzony. Mimo braku dowodów winy w dalszym ciągu pozostawał w areszcie. Zginął 15 sierpnia 1831 r., powieszony na Placu Zamkowym podczas zamieszek w Warszawie.

Ciekawostką pozostaje fakt, że pomimo braku znaczących sukcesów na polach bitew gen. Antoni Jankowski w kwietniu 1831 roku został wysunięty przez gen. Ignacego Prądzyńskiego na stanowisko Wodza Naczelnego.

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów.

W pierwszym rozdziale przedstawiono ród Jankowskich, osiadły w Chronówku na ziemi radomskiej oraz zrekonstruowano dzieciństwo i młodość Antoniego Jankowskiego.

Rozdział drugi poświęcony jest udziałowi Jankowskiego w wojnach napoleońskich. W roku 1806 Jankowski rozpoczął służbę wojskową w 2. pułku ułanów Księstwa Warszawskiego. Wkrótce został przeniesiony do 1. pułku szwoleżerów gwardii cesarskiej, w którym odbył wszystkie decydujące kampanie toczone w latach 1808–1814, na terenie Hiszpanii, Austrii, Rosji, Niemiec oraz Francji, uczestnicząc w bitwach pod Somosierrą, Wagram, Reichenbach, Peterswalde, Lipskiem.

W rozdziale trzecim została przedstawiona służba wojskowa Jankowskiego w armii Królestwa Polskiego. Początkowo brał udział w sprowadzaniu jeńców polskich z państw koalicji. Następnie w latach 1816–1830 pełnił obowiązki dowódcy 1. pułku strzelców konnych. W trakcie służby, w roku 1820 awansował do stopnia pułkownika, a w 1829 r. został fligel – adiutantem cara Mikołaja I.

Udział Antoniego Jankowskiego w powstaniu listopadowym przedstawia rozdział czwarty. Scharakteryzowano w nim działania wojenne toczone na terenie Królestwa Polskiego od momentu wkroczenia wojsk rosyjskich (5/6 lutego 1831) aż do bitwy pod Ostrołęką (26 maja 1831). W dalszej części rozdziału opisano udział generała w walkach z wojskami carskimi oraz w wyprawie na Gwardię.

W piątym rozdziale został przedstawiony przebieg wyprawy łysobyckiej. Po niepowodzeniu wyprawy na Gwardię cesarską, polskie dowództwo postanowiło wysłać Jankowskiego na czele korpusu przeciwko operującym w województwie lubelskim rosyjskim siłom gen. Teodora Rüdigera. W rozdziale opisano bitwę pod Budziskami, która w poważnym stopniu zadecydowała o niepowodzeniu wyprawy, a także scharakteryzowano Jankowskiego jako dowódcę zarówno w konfrontacji z talentami dowódczymi i praktyką bojową Rüdigera jak również na tle innych polskich generałów powstańczych.

Ostatnie dwa miesiące życia Antoniego Jankowskiego przedstawione są w rozdziale szóstym. Po klęsce wyprawy łysobyckiej generał został pozbawiony dowództwa (24 czerwca

1831), aresztowany, a następnie postawiony przed sądem. Uznając go winnym popełnionych błędów w trakcie działań przeciw Rüdigerowi, nie zdołano mu udowodnić udziału w spisku antyrządowym i tym samym zdrady stanu. Jednakże pomimo oczyszczenia go z zarzutów, pozostawiono go w więzieniu, dokąd 15 sierpnia wdarł się rozwścieczony lud warszawski mordując generała oraz współosadzone z nim osoby.